

Les comunitats d'aprenentatge

L'objectiu d'aquesta mesa era debatre experiències de comunitats d'aprenentatge per tal de valorar-ne la viabilitat en una cultura educativa nova.

Els assistents s'han apuntat en aquesta mesa perquè volen tenir informació sobre el que són les comunitats d'aprenentatge. Inicialment, reconeixen que en saben poc del tema, però pensen que duen a terme experiències educatives que condueixen cap aquest camí. En aquest sentit, la mesa és diferent de les altres, en la mesura que els mestres i les mestres tenen poca experiència i han fet poca reflexió personal sobre el tema.

En un primer moment, queda aclarit que les comunitats d'aprenentatge i els plans d'entorn, malgrat que treballen sobre l'escola oberta al medi més immediat, constitueixen dues situacions completament diferents. Els plans d'entorn són institucionals i arriben «des de fora» de l'escola, mentre que les comunitats d'aprenentatge constitueixen una actuació promoguda pel claustre, un projecte de centre que implica canvis organitzatius i d'estructura. Es basa en uns principis filosòfics, en una utopia que imagina, a través del període del somni, l'escola que voldria i, a partir d'aquí, poder conèixer quines expectatives tenen del centre tots els membres implicats en l'educació, extreure'n prioritats i començar-ne a planificar les tasques.

S'assenyalen com a actuacions importants: les activitats d'aula basades en el desenvolupament de competències dels infants, en metodologies de treball participatives que condueixin a la cooperació i a la integració, en la integració de les fa-

mílies en el quefer de cada dia i en la col·laboració amb l'entorn. Tothom pot aprendre de tothom, de manera que es desdibuixen els papers dels diferents agents que intervenen en el món de la docència. Es treballa mitjançant projectes de centre executats dins i fora de l'escola, de manera que aquesta s'obre realment al barri, les famílies s'hi impliquen i apareix el sentiment de pertinença.

La idea de comunitat d'aprenentatge sorgeix als Estats Units a partir de les escoles accelerades (1986), que intenten que tot l'entorn educatiu (alumnes, mestres, pares i mares) tingui un objectiu comú a nivell pedagògic, comparteixi responsabilitats en aquest procés i aprofiti tots els recursos (famílies, escola, entorn social, cultural i econòmic...) per fer-ho. Aquestes escoles han millorat i han accelerat els aprenentatges dels infants. A partir d'aquesta idea de les escoles accelerades, al País Basc, des del curs 1995-1996, també es porta a terme una idea semblant: les comunitats d'aprenentatge. És una experiència pionera en la nostra comunitat autònoma i els fonaments teòrics d'aquestes comunitats van arribar de la mà de professors de la Universitat de Barcelona (Francesc Imbernón, Ramón Flecha i Ignasi Puigdemívol). La idea venia del Centre de

Recerca Social i Educativa (CREA) i exposava que s'havia de transformar el centre docent en una comunitat que se sentís integrada, tant des del punt de vista social com cultural, amb el seu poble, amb el

Tothom pot aprendre de tothom, de manera que es desdibuixen els papers dels diferents agents que intervenen en el món de la docència

A. CASANOVA

seu entorn i que es basés en una educació participativa i permanent, a fi de fomentar la igualtat d'oportunitats.

Presentació de les experiències

La presentació d'experiències que han d'ajudar a comprendre totes les dimensions de les comunitats d'aprenentatge ocupa un lloc central en aquest grup de treball.

S'hi exposen i s'hi valoren vivències de comunitat d'aprenentatge realitzades a diferents nivells de l'ensenyament: en una escola primària, en una escola bressol i en una escola de persones adultes. S'hi lamenta la manca d'exemples d'escoles secundàries en el territori català.

Primera experiència: CEIP Amistat, de Figueres (Girona)

L'escola Amistat, de Figueres, és un centre de nova creació amb un alt índex d'immigració de nacionalitats diverses i una clara voluntat de respondre a les necessitats de l'alumnat i de l'entorn.

Els eixos de treball són: una metodologia que faciliti l'atenció a la diversitat entesa en totes les seves dimensions, involucrar les famílies i la comunitat i el treball en xarxa.

Metodologia d'aula: grups interactius, participació de les famílies i de tot el personal del centre per tal de poder treballar en grups petits, cadascun amb el suport d'una persona adulta.

En aquesta experiència, s'involucra la comunitat a través de trobades: el cafè a les tres (en què es debaten temes, es fa teatre, es comparteix menjar, etc.) i les trobades lingüístiques (en què mares voluntàries fan classes de català i d'anglès).

Es realitza treball en xarxa a partir de la comissió gestora que inclou tots els estaments implicats, reunits en comissions que expressen, executen i revisen els seus somnis i dinamitzen tota l'activitat del centre: ambientació i festes,

CEIP L'AMISTAT

activitats de comunicació (web, revista i murals) i activitats d'aprenentatge (tertúlies literàries, comissió de biblioteca).

En la valoració de l'experiència del CEIP Amistat, s'hi remarca el nivell de compromís de les persones implicades: professorat, PAS i famílies. Hi regna la complicitat entre tothom, el sentiment que s'està treballant conjuntament «amb els infants i per als infants» i la sensació d'ajuda mútua.

Per tal de donar continuïtat al projecte, atès que es tracta d'un centre de creació nova, es fa un treball d'acollida i formació dels mestres novells.

Segona experiència: Escola Bressol de Cappont (Lleida)

L'escola bressol de Cappont explica com els seus membres es van constituir en comunitat després de conèixer el projecte, de passar per una fase de formació que el Departament d'Educació subvenciona per a les escoles, però que en aquest cas va subvencionar l'Ajuntament, i la comunicació a les famílies.

La comunitat educativa està formada per les quatre educadores, els quaranta-un infants, les famílies implicades i persones voluntàries del barri.

Entenen la comunitat d'aprenentatge com un projecte per fer una escola bressol més d'acord amb les necessitats de

ESCOLA BRESSOL DE CAPPONT

tothom. Cada col·lectiu hi participa aportant-hi coses diferents. Es tracta d'una escola oberta al barri i a la ciutat, i la ciutat i el barri participen en el projecte.

El centre s'organitza en tres comissions: aprenentatge, edifici i serveis i voluntariat.

Les famílies i les educadores són les que fan els projectes anuals d'actuació. Els uns afecten més el centre, com ara la trobada de lectura, els altres han implicat l'Ajuntament, com és el cas de la decoració de l'espai urbà exterior a l'escola.

La col·laboració entre les educadores i les famílies fa que millori la imatge de l'escola, com també que canviï la cultura de la queixa que moltes vegades marca la relació entre els dos col·lectius. Els pares i les mares són els encarregats de fer l'acollida als nouvinguts.

Tercera experiència: l'escola d'Adults de la Verneda

Com a tercera experiència, es presenta el cas de l'escola d'adults de la Verneda, precursora i font d'inspiració de les comunitats d'aprenentatge.

La seva història es remunta a l'any 1979, quan, fruit de les lluites veïnals del tardofranquisme i dels inicis de la democràcia, l'associació de veïns del barri aconsegueix un local per realitzar les classes a persones adultes que fins llavors es feien al carrer en senyal de reivindicació. El seu origen és, per tant, comunitari.

Actualment, s'organitza en tres institucions: l'associació Àgora, l'associació de dones Heura i l'escola d'adults pròpia-

ment dita. Totes tres entitats cerquen reduir el fracàs escolar, evitar l'exclusió social i aprofundir la democràcia promovent la participació en la pròpia actuació.

La seva tasca va més enllà de l'escola d'adults i ofereix un seguit d'activitats a través de les associacions, com ara les tertúlies literàries, els cursos de llengües, els cursos de balls i sardanes, l'accés a la universitat per a més grans de vint-i-cinc anys, els tallers de manualitats, el debat sobre temes d'actualitat, l'astronomia, etc.

Coherent amb els seus principis, l'escola s'organitza a través del consell de centre, de les comissions responsables de les diverses activitats i dels grups de treball puntuals. L'assemblea anual de reflexió és la que permet aprofundir els temes i anar generant línies d'actuació noves. El mètode d'aprenentatge es basa en el diàleg en petits grups de treball.

La seva implicació social sobrepasa el barri, participa en les trobades de comunitats d'aprenentatge, en les d'escoles d'adults i en les lluites socials, com ara la violència de gènere o el rebuig a la guerra.

Acords i conclusions

Definició del que són les comunitats d'aprenentatge i diferenciació amb unes altres situacions d'aprenentatge cooperatiu i comunitari

En els acords, s'hi indiquen situacions d'aprenentatge que, de manera no formalitzada, recullen alguns aspectes

del treball comunitari i preparen per dur a terme un treball més compromès, com ara les comunitats. S'hi cita, en concret, el treball per projectes i les relacions de les escoles amb l'entorn, especialment a l'escola rural. S'hi assenyala la dificultat d'utilitzar aquestes metodologies i recursos en els centres grans.

S'hi reconeix que aquest és un treball metodològic que es du a terme dins els centres i s'hi assenyala que la diferència principal amb les comunitats d'aprenentatge rau en la consciència de participació en la comunitat i en la voluntat de compromís social i emancipació social i personal que cerquen les comunitats d'aprenentatge.

Es pensa que, a poc a poc, la tendència de les escoles és anar cap a les comunitats d'aprenentatge, però que cal conèixer i formar-se per voler-se definir com a tals.

Les comunitats d'aprenentatge: punts forts i punts febles

Punts forts

- S'hi promou l'aprenentatge global de tota la comunitat: pares, infants, mestres, etc.
- Permet establir lligams d'implicació per part de tothom.
- Cadascú hi aporta el que sap, tothom n'aprèn de tothom.
- L'increment de recursos humans que permet atendre millor els infants.
- Treballar en grups heterogenis: de la diferència, n'aprenen col·lectivament.
- Amb poques despeses, es pot fer un canvi important. Es po-

den buscar espònsors i empreses que ajudin a realitzar els somnis.

- Canvi metodològic i de gestió important.
- Es crea una empatia entre tots els col·lectius que interaccionen.

Punts febles

- Derivats de la manca d'autonomia dels centres, tant per aconseguir recursos materials com per seleccionar el professorat.
- El compromís que demana, que pot topar-se amb l'existència de claustres poc donats als canvis, sense ganes d'implicar-s'hi i amb por o poques ganes de deixar, d'obrir, l'escola a les famílies i a uns altres membres de la comunitat.

Fruit del treball, s'acorda que les persones interessades es mantindran en contacte.

HEM PARLAT DE:

- Comunitat educativa.
 - Acció comunitària.
 - Comunitats d'aprenentatge.
-

Roser Batllori, Margarida Falgás, Miquel Payaró

Coordinadores i coordinador de la Mesa 8

roser.batllori@udg.edu